

НАПРЯМ 4. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-325-8-25>

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ БАНКУ: ФУНКЦІЇ І НЕОБХІДНІСТЬ РЕГУЛЮВАННЯ

Гринчишин Ярослав Миколайович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансового менеджменту

Львівського національного університету імені Івана Франка

Лука Павло Васильович

магістрант

Львівського національного університету імені Івана Франка

Основою забезпечення сталого економічного розвитку країни є надійна та достатньо капіталізована банківська система. Необхідною умовою успішної банківської діяльності є високий рівень капіталізації банків, створення відповідної ресурсної бази і, насамперед, формування власного капіталу [1, с. 117; 2, с. 89].

Розмір власного капіталу є важливим показником, який характеризує рівень фінансової стійкості, як кожного окремого банку, так і банківської системи загалом [3, с. 41]. Власний капітал, який відповідає вимогам НБУ, забезпечує економічну самостійність, фінансову стабільність, конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість банку. Як основа діяльності будь-якої банківської установи, власний капітал забезпечує захист інтересів кредиторів і сприяє зміцненню довіри до банків.

Важливість власного капіталу у функціонуванні банківської системи України вимагає відповідного теоретичного обґрунтування механізму його формування.

Власний капітал банку – це окремий об'єкт управління в системі фінансів банківської установи, який формується з власних коштів акціонерів банку, спеціальних фондів і резервів та забезпечує здійснення фінансово-економічних операцій з метою одержання прибутку [4, с. 27].

Важливим фактором у процесі формування власного капіталу банку є не нарощування його розміру, а встановлення його оптимальної для конкретного банку величини з урахуванням таких факторів як: ризиковість розміщення активів, специфіка пасивних операцій, структура власності, галузева приналежність клієнтів [5, с. 1].

Конкуреноспроможність, фінансова стійкість банківської установи залежать від ефективності банківської політики в галузі управління власним капіталом.

Призначення власного капіталу виражається в його функціях: захисній; оперативній; регулюючій.

Захисна функція є головною функцією власного капіталу і полягає в його використанні для страхування інтересів вкладників і кредиторів банку, а також для покриття поточних збитків від банківської діяльності. Ця функція забезпечує можливість виплати компенсації вкладникам у разі ліквідації банку, а також збереження платоспроможності через створення резерву на ті активи, які дають змогу банку функціонувати, незважаючи на загрозу збитків. Тобто капітал банку відіграє роль своєрідного буфера, який поглинає втрати від реалізації різноманітних банківських ризиків [6].

Оперативна функція передбачає фінансування за рахунок власних коштів операцій з придбання нерухомості, землі, обладнання, відкриття філій та інших заходів, необхідних на початкових етапах функціонування банку.

Зміст регулюючої функції полягає в тому, що через фіксацію величини власного капіталу або його окремих складових наглядові органи впливають на банківську діяльність та обмежують рівень банківських ризиків [6].

Оскільки банки відіграють важливу роль в економіці, збираючи заощадження та спрямовуючи їх на продуктивне використання у вигляді позик, банківська сфера та визначення банківського капіталу регулюються Національним банком України через встановлення економічних нормативів.

Варто зауважити, що вітчизняна банківська нормативно-законодавча база орієнтована не на власний капітал банків, а на регулятивний капітал, який є одним з найважливіших показників їх діяльності. Основним призначенням регулятивного капіталу є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі функціонування, та забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості й стабільної діяльності банків [7].

Регулятивний капітал банку складається з основного і додаткового капіталу. Основний капітал банку включає: статутний капітал; розкриті резерви, які створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку, надбавок до курсу акцій і додаткових внесків акціонерів у статутний капітал; загальний фонд покриття ризиків, що створюється під невизначений ризик при проведенні банківських операцій, за винятком збитків за поточний рік і нематеріальних активів [8]. Додатковий капітал включає резерви переоцінки, інструменти

гібридного капіталу, субординований строковий борг, нерозподілений прибуток минулих років та нерозкриті резерви.

Основний капітал вважається незмінним і таким, що не підлягає передаванню, перерозподілу та повинен повністю покривати поточні збитки. Додатковий капітал має менш постійний характер і його розмір піддається змінам [7].

Регулятивний капітал банку є базою для розрахунку економічних нормативів Н1, Н2, Н3, Н7, Н8, Н9. Причому, перші три безпосередньо регламентують розміри регулятивного капіталу або його складових.

За допомогою економічних нормативів діяльності банків в Україні, як інструмента індикативного регулювання Національного банку України, забезпечується стабільна робота банків та своєчасне виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігається неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності.

Список використаних джерел:

1. Слобода Л. Я., Юрків Н. Я. Обґрунтування методів управління власним капіталом банків. *Регіональна економіка*. 2012. № 1. С. 117–123.
2. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Блашук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О. Банківська система : навч. посіб. / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
3. Реверчук С. К. Григорук М. О. Проблеми і перспективи розвитку власного капіталу банків в Україні. *Економічні студії*. 2018. № 2 (20). С. 41–45.
4. Лисенок О. В. Удосконалення сутності та класифікації власного капіталу банку. *Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць*. 2020. Вип. 1 (224). С. 24–30.
5. Бондаренко В. В. Управління формуванням власного капіталу банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2007. 21 с.
6. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку. Київ : КНЕУ, 2004. 489 с. URL: <https://buklib.net/books/21908/> (дата звернення: 01.10.2023).
7. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Національного банку України від 28.08.2001 № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (дата звернення: 15.09.2023).
8. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 груд. 2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 15.09.2023).